

نام نیکو

کودکی که دارای اسم زیبایی است، دوست دارد معلمینش با صدای بلند او را بخوانند و بالعکس کودکی که نام نامناسبی دارد، همیشه خود را از دید معلمین پنهان می‌کند تا مبادا اسم او را بخوانند و نزد همالان خود، سرافکنده و خجلت‌زده شود. تصویر چهره انسان که نشانه و مظهری از اوست اگر زیبا ترسیم نشده باشد می‌توان آنرا پاره کرد، اما نام بدو لقب نامناسب چه بسا تا آخر عمر به‌مراه انسان می‌ماند و همیشه باعث سرافکنندگی و خجلت وی می‌گردد. چه بسا کودکانی که بخاطر داشتن نام نامناسب، کنج عزلت اختیار کرده و از جمع همالان خود گریزان شده‌اند. خصوصا اگر مورد تمسخر و استهزاء قرار گیرند، کینه‌ها و عقده‌های بسیاری در ضمیر باطنشان

نام و لقب، از مظاهر و نشانه‌های انسان است. همانطور که هر انسانی مایل است اگر دوستش تصویر زیبایی از چهره او کشید، آنرا در رقاب گذاشته و در منظر دیگران قرار دهد، دوست دارد که نام و لقب وی که مظهر و نشانه اوست نیز، نیکوترین و مناسبترین نامها و لقبها باشد.

اسم من حسین است
وی خواهم مثل حسین
باشم

محسن شکوهی یکتا

بوجود خواهد آمد که گاه عواقب وخیمی
بهمراه دارد. بعضی از معلمین، خصوصاً
معلمین ادبیات، عادت دارند که معنی نام
کودکان را در کلاس درس از خود آنها سؤال
کنند، و این امر برای کودکی که نام نامناسبی
دارد، بسیار ناگوار است.

به همین جهت پیشوایان گرامی اسلام
(علیهم السلام) به پدران و مادران توصیه
کرده‌اند تا نام نیکو و مناسبی برای فرزندان
خود انتخاب کنند:

امام موسی بن جعفر (علیه السلام) فرمود:
"نیکو نخست پدر به فرزند خود اینست که
او را به اسم خوبی نامگذاری کند. مراقب
باشید اسم خوبی روی فرزندان خود
بگذارید." (۱)

رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمود:
"اولین عطا و بخشش هر یک از شما به
فرزند خود، اسم خوبی است که برای او
انتخاب می‌کنید." (۲)

متأسفانه بعضی از والدین، نسبت به
انتخاب اسمی با محتوای غنی و مناسب،
برای نوزادانشان کمتر اهمیتی قائل نیستند.
بعضی از خانواده‌ها در دهات فرزند خود را
به اسم روز تولدش نامگذاری می‌کنند.
مثل شنبه، دوشنبه و ... اگر بچه دهاتی
تا آخر عمر در همان ده زندگی کند و به کار
کشاورزی و دامداری مشغول باشد، در رحمت
نخواهد بود. اما اگر به شهر رود، هر وقت
او را با نام شنبه و یا دوشنبه صدا کنند،

بدون تردید رنج برده و موجبات عقده
حقارتش فراهم خواهد گردید.

گاهی، بعضی از هموطنان عرب زبان (بدون
توجه به نأثیر نام در شخصیت کودکان)
برای جلوگیری از چشم زدن فرزند پسرشان،
او را "کشله" (به معنی قالی پاره‌ای که برای
جلوگیری از سرما خوردن الاغ در زمستان
روی او می‌اندازد) و یا برای آنکه در برابر
دشمن احتمالی مقاوم باشد، او را "چلب"
(بمعنی سگ) نامگذاری کرده‌اند. (۳)

در بعضی از روستاهای آذربایجان، فکر
می‌کردند که مرگ و میر بچه‌ها ممکن است
ناشی از نامگذاری آنها باشد لذا برای
جلوگیری از تلف شدن نوزادشان اسم او را
"آدسز" (بمعنی بی‌نام)، می‌گذاشتند و بعد
از بلوغ برای او نامی انتخاب می‌کردند و
گاهی اوقات اتفاق می‌افتاد همین اسم
"آدسز" تا آخر عمر تغییر پیدانی‌کرد. (۴)
اسلام، برای جلوگیری از اینگونه سهل-
انکاریها، انتخاب نام نیکو و مناسب را جزء
حقوق فرزند نسبت به والدین قرار داده
است:

رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) در
وصایای خود به حضرت علی (علیه السلام)
فرمود: "انتخاب اسم خوب و ادب و تربیت
نیکو، حقی است که هر فرزندی بر پدر خود
دارد." (۵)

همچنین فرمود: "سه چیز از حقوق فرزند بر
پدر خود است: اسم نیکو برای او انتخاب

کنده، نوشتن به وی بیاموزد و هنگامی که بالغ شد وسائل تز و یجش را فراهم نماید." (۶) مردی به پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) عرض کرد: حق فرزند من چیست؟ فرمود: او را با اسم خوبی نامگذاری کن، بدرستی ادبش نما، و بکار خوب و مناسبی بگمارش" (۷) مساله‌ای که در اینجا قابل اهمیت است اینکه ملاک نیکو بودن اسم چیست؟

بهترین اسامی که پدران و مادران می‌توانند برای فرزندان خویش انتخاب کنند، همان نامهایی است که معصومین ما (علیهم السلام)، فرزندان خود را بدانها نامگذاری کرده‌اند. بدینوسیله علاوه بر اینکه نام معصومین (ع) و فرزندان آنها در جامعه اسلامی زنده نگاهداشته میشود، حق فرزندان نیز در انتخاب اسم نیکو ادا شده و آنان از ابتلای به احساس حقارت مصون می‌مانند.

از طرف دیگر والدین با این عمل، مراتب علاقمندی خود را به پیشوایان دینی خویش آشکار نموده و در پیشگاه الهی نیز مأ‌جور خواهند بود.

"حضور امام صادق (علیه السلام) عرض شد که ما فرزندان خود را به اسماء شما و پدرانمان نامگذاری می‌کنیم، آیا این عمل برای ما در پیشگاه الهی اجر و فایده‌ای دارد؟ حضرت فرمود بلی... بخدا قسم این عمل نفع معنوی دارد" (۸) رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمود:

"کسی که چهار فرزند بیاورد و هیچ یک را به اسم من نامگذاری نکند، به من جفا کرده است." (۹)

در یک بررسی آماری (درسالهای اخیر) بر روی "نامهای ایرانیان معاصر" دو نتیجه مهم ذیل بدست آمد، که نشان دهنده الگو - گیری امت مسلمان ما از الگوهای مکتب و اسوهای حسنه شریعت مبین است:

۱- اسامی "محمد"، "علی" و "حسین" بترتیب بیشترین فراوانی را در جدول اسامی مردان داشتند. مجموع فراوانی این سه اسم کمی بیشتر از ۱۰ درصد را نشان داد. عبارت دیگر از هر ۱۰ نفر مرد ایرانی، یک نفر نامش محمد علی یا حسین بود. ۲- اسامی "فاطمه"، "زهرا" و "مریم" بترتیب بیشترین فراوانی را در جدول اسامی زنان داشتند. مجموع فراوانی این سه اسم کمی بیشتر از ۱۱ درصد را نشان می‌داد. عبارت دیگر از هر ۱۰۰ زن ایرانی، ۱۱ نفر نامشان فاطمه، زهرا یا مریم بود. (۱۰)

راه از بین بردن احساس حقارت کسانی که از نام بدون نام مناسب رنج می‌برند، تغییر نام است. رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) اسم بد افراد و حتی بلاد را تغییر می‌داد تا بدینوسیله صاحب آن اسم یا سکنه آن شهر را از احساس حقارت نجات بخشد.

امام صادق (علیه السلام) فرمود:

رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) اسماء قبیح مردم و بلاد را تغییر می‌داد. (۱۱)

ارزش کنيه (۱۲) خوب در گذشته، و نام خانوادگی خوب در عصر حاضر، کمتر از اسم خوب نیست. بسا افرادی که اسم خوبی دارند ولی همواره نام خانوادگی ناخوشآیند، رنجشان می‌دهد.

در " فقه الرضا" آمده است که امام رضا (علیه السلام) فرمود:

"فرزند خود را به بهترین اسم و کنيه نامگذاری کن. (۱۳)

در اسلام خواندن مردم به اسم یا لقبی که موجب اهانت و تحقیر آنان است ناروا شناخته شده، و تعالیم اسلام مردم را از این عمل ناپسند که باعث بغض و کینه میشود بر حذر داشته است.

خداوند متعال در قرآن کریم می‌فرماید:

"ولاتنا بزوايا للالقاب" (۱۴)

۱) عن ابي الحسن عليه السلام قال: اول ما يبر الرجل ولده ان يسميه باسم حسن فليحسن احدكم اسم ولده. (کافی ج ۶ ص ۱۸)

۲) قال النبي صلى الله عليه وآله:

ان اول ما ينحل احدكم ولده الاسم الحسن. (بحار ج ۲۳ ص ۱۲۲)

۴۳) پژوهشی در نامهای ایرانیان معاصر (۵) فی وصیه النبی (ص) لعلی علیه السلام قال:

یا علی حق الولد علی والده ان یحسن اسمہ وادبہ (وسائل ج ۵ ص ۱۱۵ همچنین ر. ک. مستدرک ج ۲ ص ۶۱۸)

۶) عن النبي صلى الله عليه وآله قال:

من حق الولد علی والده ثلاثه:

یحسن اسمہ و یعلمه الکتابه و یزوجه اذا بلغ.

(مکارم الاخلاق ص ۱۱۴)

۷) قال رجل یا رسول الله ما حق ابني هذا؟

قال تحسن اسمہ و ادبہ و تصنعه موضعا"

حسنا (وسائل ج ۵ ص ۱۱۵)

۸) قيل لابی عبدالله علیه السلام:

انا نسئ باسمائکم و اسماء آبائکم فینفعنا

ذلک؟ فقال ای والده (بحار ج ۲۳ ص ۱۲۲)

۹) عن ابي عبدالله عليه السلام ان النبي

صلى الله عليه وآله قال:

من ولدله اربعة اولاد لم یسم احدهم باسمی

فقد جفانی (کافی ج ۶ ص ۱۹)

۱۰) پژوهشی در نامهای ایرانیان معاصر

۱۱) عن جعفر بن محمد عن ابيه عليه السلام:

ان رسول الله كان یغیر الاسماء القبیحه فی

الرجال و البلدان (قرب الاسناد ص ۴۵)

۱۲) "کنيه" عبارتست از اسمی که با "اب"

یا "ام" یا "ابن" یا "بنت" آغاز میشود

مثل ام ایمن - ام کلثوم - ابوالحسن

۱۳) فقه الرضا - سه باحسن الاسماء و کنه با

حسن الکنی (مستدرک ج ۲ ص ۶۱۸)

۱۴) سوره حجرات، آیه ۱۱

۱۵) وفي الحديث:

حق المؤمن علی اخیه ان یسمیه باحب اسمائه.

(مجمع البحرین (بنز))

در این مقاله از کتاب کودک ج ۲، نوشته

اسناد محمد تقی فلسفی نیز استفاده شده

است.